

Ceza Yargısında Olumsuz Gelişmeler

Ceza Yargılama Yöntemleri Yasası elbette değişmelidir. Ancak bu değişimler olağanüstü dönemlerde bile benimsenmeyen yöntemlere olağan koşullarda süreklilik kazandıracak doğrultuda olmamalıdır. Anayasanın 38. maddesinde, "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz" ilkesi yer aldığına göre, ceza yargısının güvenliği, savunmayı geriletken engellerin kaldırılmasıyla sağlanabilir.

GÜNEY DİNÇ İzmir Barosu Avukatlarından

Hızlı bir yasama döneminden geçiyoruz. Çözüm getirilemeyen ekonomik sorunlar, toplumsal yaşamın güvenli bir akış içinde gelişmesine olanak vermiyor. Ekonomiden kaynaklanan güçlüklerin giderilmesi, yasalardan bekleniyor. Hukuk kuralları, henüz böylesine gizemli etkinliklere ulaşamadı. Yasalar art arda değişiyor, ama yaşam güzelleşmiyor. Gönül isterdi ki, getirilen tasarımlar, toplumu çağdaş insancıl değerlere yaklaştırmayı amaçlasın. Yıllar yılı yakalamaya çalıştığımız temel hak ve özgürlüklere, yeni güvenceler kat-sın. Oysa, devletin işini kolaylaştırmayı amaçlayan her girişim, kişinin dünyasından bir şeyler alıp götürüyor

YENİ TASARININ GETİRDİKLERİ

Hukuk reformu, son yılların en çok yinelenen sözcükleri arasında. Adalet Bakanlığı, Ceza Yargılama Yöntemleri Yasası'nı

değiştiren bir tasarı hazırladı. Açıklanan gerekçeye göre tasarısı, "...yargılamanın hızlandırılması..." amaçlıyor. Oldukça geniş kapsamlı tutulmasına karşın, önerilen değişimler, ceza yargısında reform niteliğini taşı-mıyor. Davaların çabuk sonuçlandırılması ise, yargının bilinen ve çok tartışılan temel sorunlarına köklü çözümler getirilmedi-ğince, gerçekleşmesi olanaksız bir beklenti.

Tasarıda gözlediğimiz en önemli yenilik, başlangıçtan beri yerini bulamayan sorgu yargıçlığı ile birlikte, ilk soruşturma aşamasını kaldırmasıdır. Özellikle ağır cezalı suçlarda, ilk soruşturmanın yargıç güvencesi altında yürütülmesini amaçlayan yöntemler, Türkiye'de işlerlik kazanamadı. Gereksiz bir kurum durumuna düşen sorgu yargıçlığının kaldırılmasıyla açılan boşluklar, savcılarının yetkileri arttırılarak kapatılıyor. Yeni düzenlemeyle, hazırlık soruşturma-

sı daha bir önem kazanıyor. Tasarı, C. Savcılarının tanıkları yeminle dinlemeleri kuralını getiriyor. Dava dosyaları, tüm hazırlıklar tamamlanmış olarak yargıçlara sunulacak. Böylece, mahkemelerin gereksiz ayrıntılarla uğraşması önleniyor. Tasarı yasalarsa, sanığın sorgusunun yapılamaması, kanıtların toplanmasını engellemeyecek. Suçlanan kişiler, karar aşamasına kadar yokluklarında yargılanabilecekler. Mahkemeler, "...çözümü özel ve teknik bilgiyi..." gerektirmeyen durumlarda, bilirkişi incelemesine gitmeksizin kararlarını verebilecekler.

Getirilen değişikliklerin bir bölümü, gerileme umudu yitirilen enflasyon sonuçlarını özümlemeyi amaçlıyor. Gelecekteki artışlar da gözetildiğinden, sayısal değerler çok yüksek tutulmuş. Yargıcın reddi ve yargılamanın yenilenmesi istemlerinin benimsenmemesi durumunda

OLAYLAR VE GÖRÜŞLER

verilecek para cezalarının üst sınırı 100.000 TL'na çıkartılıyor. 300.000 TL'na kadar para cezaları temyiz olunamayacak. Yürürlükteki yasaya göre bu sınır, 3000 TL'dır.

Tasarıdan özetleyerek sunduğumuz görünüm, çoğulcu demokrasilerde bir başka örneği kalmayan Türkiye'ye özgü soruşturma yöntemleri nedeniyle kaygı vericidir. Mahkemelerin işlerini kolaylaştırmak için, savunmanın yetersiz olanakları daraltılmaktadır. Eğer ülkemizde de savunma, suçlamayla birlikte başlasaydı, getirilen değişimler, bu denli ürkütücü olmazdı. Sanık, soruşturmanın her aşamasına, avukatıyla birlikte katılır, kanıtların yanlış yönlendirilmesini önleyecek girişimlerde bulunabilirdi. Önerilen değişimler, sanığın yokluğunda derlenen kanıtların bağlayıcı gücünü pekiştirerek, yargılama sırasında savunmayı daha da etkisiz kılcaktır.

TANIK VE TANIKLIK

Tanık anlatımları (ifadeleri), yeterince güvenli bir kanıt türü olmamasına karşın, ceza yargısındaki belirleyici yerini korumaktadır. Tanıklık, genellikle, istemsizce yapılan bir kamu görevidir. Tanıkların yeminle dinlenmeleri, bildiklerini doğru anlatmaları içindir. Yeminin etkinliği, kişinin tinsel ve onursal değer yargılarıyla sınırlıdır. Tanıklar, çoğu kez, sorgulamayı yürütenin etkisi altında kahırlar. Yeminle dinlenen tanık, anlatımlarıyla kendisini bağlamaktadır. Sonraki aşamalarda çelişkili bil-

giler vermesi, yalancı tanıklığın yaptırımlarıyla karşılaşmasına neden olabilmektedir. Bu sakıncaları gözetilerek, tanıklara, uyumsuzluğun tüm yanlarının ve izleyicilerinin katıldıkları açık duruşmalarda yemin verilmektir. Topluluk önündeki yemin, daha etkili olmaktadır.

Tasarı, savcılara yeminle tanık dinleme yetkisini vermekle, süregelen uygulamayı değiştirmektedir. Yürürlükteki yasanın bu yöntemi çok dar tutması, savcılara güvensizlik anlamına gelmiyordu. İki kişinin başbaşa kaldıkları bir ortamda saptanacak "denetimsiz" anlatımlar, gerçeğin bulunmasını güçleştiren sakıncalar taşır. Tanığın denetimi, savunmanın katılımlıyla sağlanır. Karşılıklı tartışma açılmayan koşullarda, tanığa erken yemin vererek bilgisini dondurmak, doğruları yakalama umutlarını azaltır.

Yeni düzenleme, tanıklar için de sakıncalıdır. Sanıktan ve avukatından gelecek sorularla ayrıntılara inip unuttuklarını anımsayabilecekken, tasarısı, bu olasılığı geriletıyor. Tanığın, yanlışlarını düzeltme yolunu tıkıyor. Olaylar yargıç önünde tartışılırken, ya savcılıkta alınan yeminli anlatımlarına bağlı kalarak bildiklerinin bir bölümünü gizleyecek, ya da, başına iş açmayı göze alarak, eksik bıraktığı bilgileri tamamlayacaktır. Her iki seçeneğin de, "işin yoksa tanık ol" deyimini daha bir yaygınlaştıra-cağına hiç kuşku yok.

Ceza yargılama yasaları, suçlulukları kesinleşenler için değil,

suç işlediklerinden kuşku duyulanların, adaletli koşullarda kovuşturulup yargılanmaları için yapılmaktadır. Tasarı, yargılandığını öğrenemediği için duruşmaya gelemeyen kişilerin yokluğunda, kanıtların toplanmasına olanak veriyor. Kimin, ne zaman, sanık konumuna düşeceği önceden bilinemez. Tüm yurttaşların güvencesi olması gereken bir yasa, getirilen tasarıyla, hazırlık soruşturmasından başlayarak, mahkemede karar aşamasına kadar, sanığın katılımını önemsiz bir ayrıntı düzeyine indirmektedir. Dondurulmuş kanıtlar, yaşanan her olayda gerçeği saydamlaştırmak zorunda bulunan yargıçlarca da benimsenmeyecektir. Kanıtların derinliğine ulaşabilme yetkisi, uyumsuzlukları çözecek olan organlara bırakılmamalıdır.

SONUÇ

Tasarı henüz yasallaşmadığından, yargılama işlevini bürokrasiye yaklaştıran girişimlerden dönüş yolları kapanmamıştır. Hukuk, bir ülkedeki toplumsal yaşamın en gerçekçi göstergesidir. Ceza yargılama yöntemleri yasası elbette değişmelidir. Ancak bu değişimler, olağanüstü dönemlerde bile benimsenmeyen yöntemlere olağan koşullarda süreklilik kazandıracak doğrultuda olmamalıdır. Anayasa'nın 38. maddesinde, "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz" ilkesi yer aldığına göre, ceza yargısının güvenliği savunmayı geriletken engellerin kaldırılmasıyla sağlanabilir.